

ОСОБЛИВОСТІ АНТРОПОНІМІВ В РОМАНІ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІЄНА «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ»

Марцінковська І.В.

*Студентка IV курсу факультету
Філології та журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Кулик С.А.

*Науковий керівник:
кандидат наук з
соціальних комунікацій, викладач
кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Літературна ономастика відтворює закодованість авторського задуму змісту твору, за допомогою художніх засобів та прийомів робить оніми більш унікальними, ідентичними [1, с. 263]. Будучи невід'ємним елементом художнього тексту, оніми формують його стилістичну систему, сприяють створенню образності, особливих асоціацій та конотацій. Саме в такий спосіб вони репрезентують індивідуально-художню семантику, відтворюють історичне та культурне подієве тло.

Сьогодні літературно-художні оніми стали предметом дослідження багатьох науковців. Проблема перекладу онімів у художніх творах досліджували Д. Єрмоліч, С. Мармаріду; серед українських дослідників – Ю. Карпенко, Є. Отін та ін. У доробку К. Норд висвітлено функціонування власних імен у дитячій літературі.

Антропоніми в серії романів «Володар перснів» становлять найбільшу частину. Зазначаємо, що найчастіше у тексті використовуються імена, які є засобом номінації, ідентифікації (диференціації). Зазначаємо, що серед індивідуальних особливостей номінації автора є повторення чоловічого імені серед нащадків. Таким чином, для того, щоб диференціювати різних персонажів, письменник використовує порядковий числівник як другий компонент в імені. На нашу думку, таким чином письменник прагне вказати на те, що важливі риси характеру, діяльності, становища у суспільстві передаються нащадкам славних родів. Серед таких антропонімів виділяємо: *Арагорн I – Арагорн II, Араторн I – Араторн II, Арахад I – Арахад II, Белектор I – Белектор II, Денетор I – Денетор II, Арвелог I – Арвелог II, Аргелеб I – Аргелеб II, Атанар I – Атанар II, Бард I – Бард II*. Проаналізувавши імена *Араторна I – Араторна II*, робимо висновок про те, що обидва персонажі були королями, яким були притаманні яскраві риси характеру.

На нашу думку, це розкривається через їхнє ім'я, яке перекладається як «король-орел». У даному випадку, семантика антропоніма розкриває статус персонажа у суспільстві, його титул, а також вказує на такі риси характеру як піднесеність, сміливість, силу духу, прагнення свободи, символом яких є орел.

Серед спільних рис *Архелеба I та Архелеба II* варто виділити те, що вони були королями також. Ім'я перекладається як «срібний король» і, крім титулу, вказує на риси характеру персонажів. Срібло в геральдиці традиційно є символом невинності, мудрості, безтурботної радості благородства, чистоти думок та душі, відвертості, надії, правдивості [3]. Крім цього, у середньовічній астрономії символом срібла був Місяць, який має вагоме значення для персонажів Дж. Р. Р. Толкіна.

Варто зазначити, що тексти у жанрі фентезі передбачають наявність значної кількості назв вигаданих істот, предметів, місць. Дж. Р. Р. Толкієн вигадує велику кількість незвичайних імен для персонажів «Володаря перснів», саме тому у багатьох випадках антропоніми мають певну конотацію. Наприклад, автор використовує антропоніми, які вказують на певні риси характеру, відображають характеристику того чи іншого героя та його поведінку, вказують на рід зайнятості та професію, заняття, соціальний стан тощо. Слід зазначити, що пересічному читачеві важко визначити семантику імені та стилістичне навантаження чи тлумачення англійських назв.

Серед персонажів – представників людей варто виділити *Арагорна (Aragorn)*, *Боромира (Boromir)*, *Еомера (Eomer)*, *Ісильдура (Isildur)*, *Теодена (Theoden)*, *Фарамира (Faramir)*, *Теодреда (Theodred)* тощо. Варто зазначити, що інформаційний потенціал цих імен, тобто їх здатність викликати у читачів різні мовні та невербальні асоціації в різних контекстах, поступово розкриває всі аспекти внутрішньої форми імен.

Антропонім *Арагорн (Aragorn)*, за трактуванням автора, походить з синдаринської мови і має значення «шанований король». На нашу думку, антропонім постійно вказував на те, яка доля чекає персонажа після життя у ролі військового. За текстом твору, після вдалого походу на Мордор Арагорн став королем Об'єданого королівства Арнору і Гондору. Його ім'я вказує на займану ним політичну посаду, а прикметник «шанований» характеризує персонажа як людину, якій притаманні хороші людські якості. Зрозуміло, що така характеристика вказує на те, що чоловікові притаманні сміливість, доброта, справедливість та інші чесноти: «Я — Арагорн, син Арахорна, і якщо спроможний вас врятувати, хоч би й за велику ціну, я це зроблю!» [6, с. 251]. Семантику цього імені важко зрозуміти пересічному читачеві, адже синдаринська мова придумана самим Дж. Р. Р. Толкієном і використовується у романах в мовленні ельфів.

Другим іменем персонажа є *Елессар (Elessar)*, яке було дане, коли йому подарували ельфійський дорогоцінний камінь. Таким чином, семантика цього антропоніма розуміється як те, що чоловік є надзвичайно важливою особою для фантастичного світу, адже його порівнюють з головною коштовністю ельфів: «Нашою стародавньою мовою мене звать Елессар — Скарб Ельфів, і ще Еновінтар, Обновник» [5, с. 152]. Як бачимо, сам персонаж каже про те, що його

називають ще й Еновінтар та Обновник. Варто зазначити, що ці антропоніми мають дуже схожу семантику, адже вони вказують на те, що персонаж встановить новий порядок, докорінно змінить особливості життя.

У дитинстві чоловікові дали ім'я *Естель* (*Estel*), яке має семантику «надія». Таким чином, письменник вказує на те, що Арагорн відіграє важливу роль в подальшій долі Середзем'я і стане тим, хто змінить фантастичний світ.

Припускаємо, що Дж. Р. Р. Толкієн обрав такі незвичайні імена для персонажа щоб підкреслити, що герой відіграє важливу роль у циклі романів «Володар перснів». Крім цього, кожен антропонім несе певну характеристичну роль і вказує на риси характеру, місце в суспільстві, політичну посаду тощо.

До головних персонажів відноситься і *Боромир* (*Boromir*). Варто вказати, що його ім'я також походить з ельфійської мови, придуманої автором романів і утворене від двох слів – «борон» (*boron*), яке має значення «стійкий», «вірний» та «міре» (*mire*), яке перекладається як «дорогоцінний камінь». Через семантику антропоніма зрозуміло, що автор закодував в імені персонажа важливі риси його характеру, серед яких стійкість, хоробрість, впевненість та самопожертва. Крім цього, компонент «міре» (*mire*) підкреслює те, що Боромир є важливою персоною історії. На нашу думку, конотація імені чоловіка зрозуміла, адже серед слов'янських імен також представлена ця власна назва. Семантика імені *Боромир* трактується як «особа, яка захищає, боронить мир». Звичайно, таку характеристику можемо використати і для характеристики персонажа «Володаря перснів», який віддано відвойовував свої інтереси та відстоював свободу. У битві за Остіліат та Ітілієн чоловік був смертельно поранений клинком, а сцена смерті персонажа показує те, що він залишався хоробрим воїном до кінця: «На широкій галявині, дець за милю до Причальної Бухти, Арагорн знайшов Боромира... Він усе ще стискав свій меч, але клинок був переламаний, а розбитий навпіл ріг впав на землю» [4, с. 2]. Образ Боромира яскравий і вольовий, а його ім'я це підкреслює. На нашу думку, автор також обирає для нього незвичайне ім'я, котре підкреслює його походження та долю. За текстом твору, Боромиру дали ім'я на честь його відомого предка, котрий переміг мордорських уруків та зумів відвоювати Ітілієн.

Одним з персонажів історії є *Ісильдур* (*Isildur*). Його ім'я – це англійський варіант ельфійського імені засновника Гондору. На нашу думку, ця особова назва містить два елементи – *sil*, який перекладається як «місяць» та *dur*, який має значення «слуга». На нашу думку, таке ім'я вказує на те, що персонаж протягом життя служив вищій цілі та божеству, адже Місяць був останньою квіткою срібного неба, а для ельфів небесні світила були основою життя. Таким чином, Ісильдур підпорядковувався якійсь вищій меті, що допомогло йому перемогти Саурана.

Значення імені *Фарамира* (*Faramir*) не зовсім зрозуміле цілком для читача, адже також походить з ельфійської мови. Тим не менш, ім'я персонажа можемо перекласти так: *mir* має значення «діамант» або «скарб», *far* – «достатній». Вважаємо, що таке ім'я відображає стосунки у його сім'ї та ставлення до нього. За текстом твору Фарамир є братом Боромира. Як відомо, батько любив другого більше, тому й ім'я у нього перекладається як «дороцінний ельфійський камінь». У

свою чергу, Фарамир є лише «достатнім діамантом», що вказує на те, що син був для батька скарбом, але не таким важливим, як інший син.

Антропонім правителя Гондору *Денетор II (Denethor II)* вказує на особливості зовнішності персонажа. З ельфійської мови ім'я перекладається так: *dene* – «тонкий», *thor* – «високий». Цей антропонім прямо розкриває особливості росту та статури персонажа, тому є характеристичним.

Ім'я *Еленділ (Elendill)* у перекладі з ельфійської мови перекладається як «Друг ельфів», що точно характеризує його стосунки зі світом ельфів: «Разом з Еленділом, другом ельфів, він пішов війною на..» [6, с. 258]. Серед нуменорців було популярне інше його ім'я – *Німрузір (Nimruzir)*, яке перекладається як «той, хто світиться». Варто зазначити, що таку характеристику використовують при згадці ельфів народу Єльдара. Таким чином, персонажа роблять ще більш близьким до цих істот.

Персонаж *Аманділ (Amandil)* має значення «друг Амана» на придуманій мові Дж. Р. Р. Толкієна. За текстом роману, Аман – це королівство на Заході. Відповідно, Аманділ багато зробив для свого народу та землі. Такий антропонім є характеристичним і показує діяльність персонажа.

Отже, імена персонажів у циклі романів «Володар кілець» є найбільш виразним та інформативним засобом визначення великої кількості прихованої інформації. Вибір конкретного імені для літературного персонажа залишається за автором, а суб'єктивний фактор при цьому дуже великий. Письменник вибирає або створює не тільки власні імена, а й усі складові ономастичного простору. Іноді ім'я може сказати більше, ніж задумував автор. Більшість імен, які використовує Дж. Р. Р. Толкієн у своїх книгах, передають риси характеру, діяльність тощо. До таких антропонімів належать: *Аманділ (Amandil)*, *Еленділ (Elendill)*, *Німрузір (Nimruzir)*, *Фарамир (Faramir)*, *Боромира (Boromir)*, *Еомера (Eomer)*, *Ісильдура (Isildur)*, *Теодена (Theoden)*, *Фарамира (Faramir)*, *Теодреда (Theodred)*. Деякі персонажі мають декілька імен, які характеризують особу з різних сторін. Деякі оніми розповідають про призначення персонажа. До прикладу, *Арагорна (Aragorn)* – «шанований король». Такий антропонім ще на початку історії давав читачеві розуміння того, що у майбутньому персонаж стане справедливим королем, якого буде поважати народ. Варто зазначити, що даний псевдонім згодом переходить у прізвище.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми. *Спеціальні історичні дисципліни : питання теорії та методики*. 2007. №15. С. 262–281.
2. Ребрій О. В. Системний підхід до вироблення стратегії перекладу. *Вісник ХНУ. Серія: Перекладознавство*. 2009. № 848. С. 215 -220.
3. Срібло (геральдика) URL: <https://reporter.zp.ua/sriblo-geraldika-l-uk.html> (дата звернення: 03.05.2025)
4. Толкін Дж.Р. Р. Володар Перснів: Дві вежі. Х.: Фоліо, 2003. 576 с.
5. Толкін Дж.Р. Р. Володар Перснів: Повернення короля. Х.: Фоліо, 2003. 704 с.
6. Толкін Дж.Р. Р. Володар Перснів: Хранителі Персня. Х.: Фоліо, 2003. 432 с.